

قابل تأیید کره شمالی، معیارهایش را بیش از حد بالا گرفته و همزمان فرصت پیشرفت‌هایی تدریجی‌تر را از دست داده که ممکن است مانع از رشد بیشتر برنامه شوند و همزمان تنش و تشدید آن را با گفت‌وگو بر سر مهار تسلیحات، مدیریت کنند. برخلاف این ادعاها، چنین نبوده است، بلکه موضوع این است: کیم‌جونگ‌اون اساساً علاقه‌ای ندارد با کشورهایی گفت‌وگو کند که آماده نیستند بپذیرند کره شمالی، قدرتی هسته‌ای است که بازگرداندنش از این مسیر ممکن نیست؛

شبیه به چیزی که اخیراً روسیه از کار درآمده.

به این دلایل، به نظر می‌رسد دور از ذهن است که یگویم تصمیم ترامپ برای حمله به ایران، هر گونه پنجره گفت‌وگو با کیم‌جونگ‌اون را بست. درباره یک ارزیابی تقریباً اجماع وجود دارد: کیم‌جونگ‌اون، با نگاه به حملات ایالات متحده به ایران، احتمالاً احساس می‌کند موضعش توجیه و تقویت شده، با توجه به این حقیقت که او سلاح هسته‌ای دارد و ایران ندارد و به همین خاطر ایران بمباران می‌شود و کره شمالی نمی‌شود؛ اما دهه‌هاست که کره شمالی پا در مسیر تسلیحات هسته‌ای گذاشته و این خطا خواهد بود اگر تصور کنیم حملات ژوئن ۲۰۲۵، آخرین میخ قطعی بر تابوت این گفت‌وگوها بوده. وقتی پای چشم‌انداز مسیری با مذاکره برای هسته‌ای‌زدایی در میان باشد، احتمال هسته‌ای‌زدایی از شبه‌جزیره کره پس از حملات ژوئن، نه بیشتر شده نه کمتر.

► پیشبرد بحث بازدارنده

فراتر از مسئله هسته‌ای‌زدایی، مفید خواهد بود اگر این موضوع را در نظر بگیریم: آیا تصمیم رئیس‌جمهور ترامپ برای استفاده از قدرت نظامی علیه ایران، تلاش‌های بازدارندگی ایالات متحده در شبه‌جزیره کره را پیش می‌برد یا عقب می‌راند؟ بازدارندگی، به‌خصوص بازدارندگی گسترده یا وعده چتر هسته‌ای ایالات متحده برای حفاظت از کره جنوبی، تا حد زیادی به این بستگی دارد که نیت ایالات متحده و اتکالپذیری‌اش به عنوان تأمین‌کننده امنیت را چگونه می‌بینیم. تخریب اعتماد کره جنوبی به بازدارندگی گسترده ایالات متحده در بازه زمانی ۲۰۲۱ تا ۲۰۲۳، حاصل کاهش اعتماد به ظرفیت‌های هسته‌ای ایالات متحده نبود؛ بلکه بازتابی از بدبینی سئول به نیت واشنگتن بود و به میل واشنگتن به استفاده از ظرفیت‌هایش، در واکنش به حمله هسته‌ای بالقوه کره شمالی. اعلامیه واشنگتن در آوریل ۲۰۲۳ و جلسات «گروه مشورتی هسته‌ای» متعاقب آن، ساختاری نهادینه‌تر بنا کرد که کمک کند، کره جنوبی از بازدارندگی گسترده ایالات متحده مطمئن شود اما چنین تضمین‌هایی این‌گونه عمل نمی‌کنند که یک بار ارائه شوند و کار تمام شود. احتمالاً لازم است رهبران جدید در سئول و واشنگتن نگاه دوباره‌ای کنند، هم به علامت‌های خواست دولت لی‌جائه‌میونگ برای بازدارندگی گسترده و هم به گستره تهددی که دولت ترامپ حاضر خواهد بود ارائه کند.

از این لحاظ، حرکت ترامپ پیامی محکم می‌فرستد. ترامپ مایل بود برای پیشبرد هدفی راهبردی، یعنی ممانعت از پیشرفت برنامه هسته‌ای ایران، از قدرت نظامی استفاده کند. این اقدام برای آن‌هایی پیام داشت که چه در کره شمالی و چه جنوبی تصور می‌کردند، آمریکای ترامپ در حال عقب‌کشیدن از صحنه جهانی است و تمایل ندارد جایی که منافع خودش یا متحدانش در معرض خطر است، از نیروی نظامی استفاده کند. کیم‌جونگ‌اون چندین بار شاهد این بوده که جنگنده‌های بی ۲ به شبه‌جزیره کره پرواز کنند. این اعزام‌ها به روایت وزارت دفاع ایالات متحده، برای این طراحی شده بودند که «توانایی ایالات متحده را برای اجرای حملات دوربرد و دقیق، سریع و به اختیار» نشان دهند. کیم دیده که مهمات مشقی بی‌اثر را این جنگنده‌های رادارگریز در مسیر طولانی ۶ هزار و ۵۰۰ مایلی جابه‌جا کرده باشند، در پروازی ۳۷ ساعت و نیمه که در آن از پایگاه هوایی وایتمن در میزوری به کره شمالی می‌آمدند و برمی‌گشتند. به لحاظ نظری، ظرفیت‌ها شفاف نمایش داده شده بودند. حالا هم او و هم بقیه دنیا دیده‌اند که بی ۲ها در مدت ۳۷ ساعت، ۷۰۰۰ مایل راه را پرواز کنند و مهمات جنگی را روی تأسیسات زیرزمینی در ایران بیاندازند. نهادهای اطلاعاتی ایالات متحده چنین ارزیابی می‌کنند که برنامه تأسیسات زیرزمینی کره شمالی، «بزرگترین و مستحکم‌ترین تأسیسات در جهان» است؛ تأسیساتی که طراحی شده‌اند تا «رهبران رژیم، سلاح‌های کشتار جمعی، موشک‌های بالستیک، ذخایر تجهیزات جنگی و عناصری از نیروهای نظامی و صنایع دفاعی را پنهان و از آن‌ها حفاظت کنند». حمله ژوئن ۲۰۲۵ ایالات متحده نشان می‌دهد که حتی در سطح تسلیحات متعارف، ایالات متحده می‌تواند رهبران کلیدی، تسلیحات کشتار جمعی و دیگر اهداف نظامی در سراسر کره شمالی را در واکنش به هر گونه تهاجم از سوی کره شمالی، هدف بگیرد.

► هماهنگ کردن سنول و واشنگتن بر سر کره شمالی

اجتناب‌ناپذیر است که شروع دولت ترامپ و لی‌جائه‌میونگ، منجر شود بحث‌هایی در این باره دربگیرد که چگونه می‌توان تلاش‌های مربوط به تعامل و

بازدارندگی را در تعادل نگاه داشت. تلاش‌ها برای ترویج صلح در شبه‌جزیره کره باید هماهنگ با اقداماتی باشند که جهت تضمین و تقویت بازدارندگی انجام می‌شوند. چنین هماهنگی‌هایی کلیدی است، با توجه به اینکه نگرش هر دو رهبر به کره شمالی مشخصاً با اسلاف‌شان متفاوت است. این رویکرد در گذشته جواب داده و احتمالاً در ادامه هم چنین خواهد بود؛ هر چند گاهی هم کلافه‌کننده بوده.

برای بازدارندگی این‌ها لازم‌اند: ۱. آشکارا نشان داده شود این قصد وجود دارد که اقدامات تهدیدآمیز از سوی دشمن مجازات شود. ۲. به متحدان تضمین داده شود که ایالات متحده به تعهدش عمل خواهد کرد و ۳. به دشمنان تضمین داده شود که رفتار خوب هم پاسخ متقابل خواهد دید؛ اما این سؤالات همچنان پابرجا هستند: کی لازم خواهد شد عضلات این بازدارندگی گسترده به رخ کشیده شوند؟ چطور می‌شود اقداماتی که در راستای ارائه تضمین و حسن‌نیت به پیونگیانگ هستند، اجرایی شوند؟ مانورهای مشترک را چطور باید طراحی و اجرا کرد و علامت داد که آمادگی را حفظ کنند و نشان دهند؟ وقتی مانورهای سه‌جانبه ایالات متحده، کره جنوبی و ژاپن، منجر به واکنش منفی از سوی پیونگیانگ، پکن و مسکو می‌شوند، چه باید کرد؟

در تاریخ توسعه هسته‌ای کره شمالی، ایالات متحده دوره‌هایی از تعامل را گذرانده و تلاش‌هایی کرده که درباره مزایای مصالحه و هسته‌ای‌زدایی به پیونگیانگ تضمین بدهد. دوره‌هایی هم بوده که در آن‌ها با توجه به افزایش ظرفیت‌های کره شمالی و رفتارهای تهاجمی‌اش، نمایش قاطع بازدارندگی لازم دیده شده. تعامل اجازه داده نیت‌ها بررسی شوند و قضاوت بدبین‌ها تأیید شود که هسته‌ای‌زدایی بعید است. بازدارندگی، هزینه برنامه هسته‌ای را به پیونگیانگ یادآوری کرده. تا اینجا ی کار، بازدارندگی برقرار مانده و در برای گفت‌وگو باز است، چه کیم‌جونگ‌اون تصمیم به ازسرگیری تعامل بگیرد و چه نگیرد.

قبل از ارائه پیشنهاد سیاست‌گذاری، حیاتی است که تلاش‌های پیشین، ارزیابی عینی شوند. اغلب در فهم عاملیت و علت، نوعی خلشنگی وجود دارد. موضوع این نبود که سیاست‌های تندروی رهبران محافظه‌کار در سئول باعث شده باشد پیونگیانگ شش آزمایش هسته‌ای انجام دهد، صدها موشک شلیک کند، کشتی‌های کره جنوبی را غرق کند و یک جزیره کره جنوبی را بمباران کند. در مقابل، تعاملی که پیشروها دنبال کردند، باعث نشد که ضعف فاجعه‌بار در آمادگی نظامی و تسلیم در مقابل شمال شود. سیاست مماشات و راضی‌نگه‌داشتن منجر به سوءاستفاده تهاجمی پیونگیانگ نشده و سیاست‌های تندروانه در سئول منجر به تشدید بی‌مهابای تنش یا پیشرفت برنامه هسته‌ای نشده.

نیت‌های رهبران را که کنار بگذاریم، جمع سیاست‌های سئول و واشنگتن در سه دهه گذشته منجر به ترکیبی از این پدیده‌ها شده است: ۱. اجبار، مشخص کردن هزینه‌ای که پیونگیانگ بابت ماجراجویی هسته‌ای خواهد پرداخت؛ ۲. تضمین به متحدان در سئول و توکیو نسبت به بازدارندگی گسترده ایالات متحده؛ ۳. تضمین به پیونگیانگ در این باره، در عین ناکامی در توقف رشد برنامه هسته‌ای کره شمالی. این سیاست‌ها مانع از تشدید خطرناک یا ناخواسته تنش‌ها در شبه‌جزیره هم شده‌اند. بازدارندگی در طول هفت‌دهه ترک مختاصمه، برقرار مانده است.

► راحت کردن خیال پیونگیانگ

برای فهم اینکه دولت لی چگونه با کره شمالی مواجه می‌شود، ارزش‌اش را دارد که خواسته‌های کره شمالی از دولت مون‌جائه این را بررسی کنیم؛ خواسته‌هایی که در طول سال‌های حساس ۲۰۱۷ تا ۲۰۱۹، بر سیاست‌های سئول و حتی سیاست‌های واشنگتن در قبال کره شمالی اثر گذاشتند. چونگ اوبی‌یونگ، مدیر دفتر امنیت ملی کره جنوبی در مارس ۲۰۱۸ سفری به پیونگیانگ داشت. در بازگشت از این سفر، او نقل کرد که کیم‌جونگ‌اون «تعهد به هسته‌ای‌زدایی از شبه‌جزیره کره» را تصریح کرده و گفت: «اگر تهدید علیه کره شمالی رفع شود و امنیت این رژیم تضمین شود» این کشور «دلیلی برای داشتن سلاح هسته‌ای نخواهد داشت.»

از طرف دیگر، این فرمول‌بندی جدید نبود. من سال‌ها رسانه‌های کره شمالی را تحت نظر داشتم و شخصاً این را دیده‌ام. پشت میز مقابل مقامات کره شمالی هم نشسته‌ام که قبیلاً از همین ادبیات استفاده می‌کردند. ادعای سیاست خصمانه و ریشه‌دار از سوی ایالات متحده، مکرراً به عنوان روایت توجیهی کره شمالی، برای برنامه هسته‌ای‌اش تفسیر می‌شود و دلیل اینکه کره شمالی هیچ‌گاه نمی‌تواند سلاح‌هایش را تسلیم کند. ادبیات مربوط به «رفع تهدید نظامی» معمولاً به این شکل تبیین شده: کاهش و حذف رزمایش‌های نظامی و ایالات متحده و کره جنوبی، کاهش و حذف اعزام ابزارهای راهبردی از قبیل بی ۵۲ و بی ۲ و کاهش و حذف نیروهای ایالات متحده حاضر در کره. احتمالاً اگر رویکردی به «مهار تسلیحات» در گفت‌وگوی بین ایالات

متحده و کره شمالی در کار باشد، چارچوبش همین خواهد بود. منطق پیونگیانگ این می‌شود که امکان ندارد کره شمالی بتواند محدودیت یا مهار تسلیحاتی هسته‌ای را در نظر بگیرد که بدون توافق، مورد پذیرش ایالات متحده نیستند. به عبارت دیگر، وقتی تعهد امنیتی ایالات متحده به کره جنوبی نباشد، آنگاه ممکن است کره شمالی گفت‌وگو درباره برنامه هسته‌ای‌اش را در نظر بگیرد.

ایده امنیت رژیم یا نظام، انتزاعی‌تر است و در نتیجه چالشی سخت پیش روی‌گذار. ایالات متحده و کره جنوبی چه اقداماتی باید انجام دهند یا اصلاً می‌توانند انجام دهند تا تضمین کنند، «نظام» کره شمالی «امن» و «باثبات» است؟ سلف محافظه‌کار مون‌جائه‌این، یعنی پارک گون‌هی، فشاری تند برای اتحاد دو کره وارد کرد. درخواست‌های سال ۲۰۱۸، پس از همین فشارها از راه رسیدند و در نتیجه بلافاصله دولت مون و بعدتر در سال ۲۰۱۸، مقامات ایالات متحده، از جمله وزیر دفاع جیمز متیس و وزیر خارجه رکس تیلرسون، شروع کردند به تضمین‌دادن که خصوصت و نیتی برای سرنگونی رژیم کیم یا پیگیری اتحاد در کار نیست. پخش بلندگوهای کره جنوبی در منطقه غیرنظامی‌شده متوقف شد، ارسال بائن‌های تبلیغاتی از سوی سازمان‌های مردم‌نهاد سرکوب شد و تلاش شد فرار از کره شمالی به کره جنوبی نهی شود. این اقدامات انجام شد تا در حد امکان، محرک‌ها، یا به تعبیر کره شمالی، «اقدامات خصمانه»، از رابطه کنار گذاشته شوند. چنان‌که انتظارش هم می‌رفت، پیونگیانگ پاداشی به حسن‌نیت سئول نداد و از ۲۰۱۹، روابط بین دو کره به همان سطح ستیزه‌جویی در وضع پیشین بازگشت.

► فرصتی برای مماشات؟

جمله‌ای از سر لارنس فریدمن، اغلب به عنوان هشدار نقل می‌شود: «بازدارندگی جواب می‌دهد، تا وقتی که دیگر جواب نمی‌دهد.» این جمله یادآوری می‌کند که در ارزیابی کارایی یا موفقیت بازدارندگی و اقداماتی که در جهت این هدف انجام می‌شوند، نیاز به نوعی فروتنی است. نتیجه منطقی این ایده هم ارزش توجه دارد: «مماشات جواب می‌دهد، تا وقتی که دیگر جواب نمی‌دهد.» آرام و سبک‌نگه داشتن شبه‌جزیره کره، ارزش سیاسی کوتاه‌مدت دارد، حتی زمانی که سانتریفیوژها در حال چرخش‌اند و موشک‌ها در خط تولید پیش می‌روند. وقتی پیونگیانگ در وضعیت شنیدن یا حرف‌زدن نیست، رهبران سئول و واشنگتن مخاطبان دیگری برای سیاست‌شان در قبال کره شمالی دارند. سیاست‌گذاری و سیاسی‌کاری داخلی، هم در کره جنوبی و هم در ایالات متحده اغلب، ملاحظات و محرک‌های اغلب سیاست‌گذاری در قبال کره شمالی هستند، به‌خصوص وقتی پیونگیانگ، مثل الان، در وضعیت تعطیلی دیپلماسی قرار داشته باشد. شاید کسی از رویکرد محافظه‌کاران که بیش از حد تند تصور می‌شود، ابراز نارضایتی کند یا از رویکرد تعاملی پیشروها که خام‌دستانه دیده می‌شود؛ اما چنین چرخش‌هایی مورد انتظار است و شاید بشود استدلال کرد که در بازه بلندمدت‌تر، چنین تغییراتی ممکن است لازم و مکمل هم باشند، نه اینکه لزوماً آسیبی بازگشت‌ناپذیر به اهداف بازدارندگی بزنند.

از اینجا دوباره می‌رسیم به حملات ۲۲ ژوئن ایالات متحده به ایران. سخت بتوان پذیرفت که تعهد پیونگیانگ به برنامه هسته‌ای‌اش، حالا و در مقایسه با ۲۱ ژوئن یا هر مقطع اخیر دیگر، به میزان قابل‌توجهی بیشتر باشد. هیچ نشانه‌ای وجود نداشته که کیم در حال آماده‌شدن برای واکنش مثبت به درخواست گفت‌وگوی آمریکا باشد و اقدامات آمریکا به هر طریق این وضعیت را خراب کرده باشد. اگر ایالات متحده امیدوار بود کیم‌جونگ‌اون از این اتفاقات درسی گرفته باشد، به احتمال زیاد آن درس این نبوده که «اگر هسته‌ای‌زدایی نکنی، بعدی تویی.»

بنابراین، چه تعمداً و چه غیرعمدی، پیامی که ارسال شد و پیامی که احتمالاً کیم‌جونگ‌اون دریافت کرد، به نیت و ظرفیت‌های ایالات متحده مربوط بود. برخلاف فهم عرفی، دونالد ترامپ، انزوآگرایی که از کاربرد قدرت برای پیشبرد منافع امنیتی ایالات متحده می‌ترسد، نیست. اگر نگرانی‌های فعلی درباره روابط ایالات متحده و کره جنوبی و وضعیت این اتحاد را کنار بگذاریم، کیم نباید مرتکب این اشتباه محاسباتی شود که واشنگتن اراده ندارد در صورت حمله کره شمالی، برای دفاع از کره جنوبی اقدام کند.

یک درس مهم دیگر از حمله ژوئن این است که ایالات متحده ظرفیت‌های منحصربه‌فردی برای نمایش قدرت دارد: ظرفیت‌هایی از قبیل بمب‌افکن‌های بی ۲ و بمب‌های سنگرشکن جی‌بی‌یو-۵۷/بی‌ماپ که می‌توانند مسیرهایی طولانی را درنورند و اهداف کلیدی زیرزمینی را هدف بگیرند. این شاید کیم‌جونگ‌اون را پای میز مذاکره نیاورد، اما احتمالاً او را خارج از اتاق جنگ نگاه خواهد داشت.

ترجمه: روح‌اله نخعی

دیپلمات‌ها

آماده گفت‌وگوی مستقیم با ایرانیم

تمی بروس، سخنگوی وزارت امور خارجه آمریکا با بیان اینکه واشنگتن با شرکای اروپایی خود همکاری بسیار نزدیکی دارد، مدعی شد: «ما آماده‌ایم تا مستقیماً با ایرانی‌ها گفت‌وگو کنیم.» تمی بروس سخنگوی وزارت خارجه آمریکا روز سه‌شنبه‌به‌وقت محلی درباره مذاکرات ایران و اروپا ادعا کرد: «همان‌طور که رئیس‌جمهور گفته است، مردم ایران از مذاکره با حسن‌نیت می‌توانند بهره‌مند شوند؛ توپ در زمین آنها است.» این مقام وزارت خارجه آمریکا مدعی شد: «رهبری ایران فرصتی زمانی دارد تا مسیر صلح و رفاه را برای مردم خود انتخاب کند و ما همچنین آماده‌ایم تا مستقیماً با ایرانی‌ها گفت‌وگو کنیم.» سخنگوی وزارت خارجه دولت دونالد ترامپ خطاب به خبرنگران اضافه کرد: «با این حال، ما همچنین با شرکای اروپایی خود (ترونیکای اروپا) از نزدیک هماهنگ هستیم و شمارا برای اطلاعات بیشتر در مورد آنچه در آن جلسه اتفاق می‌افتد، به شرکای اروپایی خود ارجاع می‌دهیم.»

دیدار با نمایندگان چین و روسیه

کاظم غریب‌آبادی معاون حقوقی و بین‌الملل وزارت خارجه جمهوری اسلامی ایران که در نیویورک به سر می‌برد، نشست‌هایی جداگانه با سفرای روسیه و چین، دو عضو دائم شورای امنیت، نزد سازمان ملل متحد و نیز ۱۰ عضو غیردائم شورای امنیت سازمان ملل برگزار کرد. کاظم غریب‌آبادی معاون امور حقوقی و بین‌المللی وزارت امور خارجه، که برای شرکت در نشست شورای امنیت و انجام برخی رایزنی‌های دیپلماتیک به نیویورک سفر کرده است، نشست مشترکی را با سفرای چین و روسیه در محل نمایندگی دائم ایران برگزار کرد. در این نشست، موضوعاتی نظیر تجاوز رژیم صهیونیستی و آمریکا علیه کشورمان، و مسائل مرتبط با قطعنامه ۲۳۲۱ شورای امنیت، مورد بحث و بررسی قرار گرفتند. معاون حقوقی و بین‌الملل وزارت امور خارجه همچنین نشست‌ای را با ۱۰ عضو غیردائم شورای امنیت سازمان ملل در محل نمایندگی دائم جمهوری اسلامی ایران برگزار کرد. در این نشست، موضوعاتی نظیر تجاوز رژیم صهیونیستی و آمریکا علیه ایران، آخرین وضعیت روابط ایران و آژانس در پرتو حملات مسلحانه اخیر علیه تأسیسات صلح‌آمیز هسته‌ای ایران و مسائل مرتبط با قطعنامه ۲۳۲۱ شورای امنیت، مورد بحث و بررسی قرار گرفتند.

تماس با همتای ایتالیایی

سیدعباس عراقچی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران و آنتونیو تیانی، وزیر امور خارجه ایتالیا طی تماس تلفنی در خصوص تحولات منطقه‌ای و بین‌المللی گفت‌وگو و تبادل نظر کردند. وزیر امور خارجه ایران با اشاره به تهاجم نظامی رژیم صهیونیستی و آمریکا علیه ایران در میانه یک روند دیپلماتیک و ضرورت محکوم کردن این قانون‌شکنی آشکار از سوی همه دولت‌ها، بر عزم ایران برای صیانت از منافع و حقوق خود در چارچوب اصول منشور ملل متحد، حقوق بین‌الملل و رژیم‌منع اشاعه تأکید کرد. وزیر امور خارجه ایتالیا در این گفت‌وگوی تلفنی بر ضرورت استفاده از دیپلماسی و عدم استفاده از زور در حل و فصل موضوعات بین‌المللی تأکید کرد.